

Costache Negruzzi

*Negrușeștii, cu numele italianizat ulterior în Negruzzi, după un procedeu pe care-l va folosi și Vasile Alecsandri, erau de proveniență probabil răzășteacă, deoarece întâiul înaintaș, Ianache, căruia i s-a dat porecla Negruț, după culoarea obrazului, moștenită în familie, nu apare cu vreun rang cât de mic de boierie în actele cunoscute și a trebuit să i se născocoască o legătură cu marele logofăt Neniul din 1661 și Gavrilaş Neniu, vtori logofăt în 1667 sub Alexandru Iliăș. Nu știm nimic nici despre Grigore Negruț, urmașul lui Ianache și străbunul scriitorului, care apucase numai pe Vasile Negruț, bunicul pomenit și într-o carte de judecată, cu mînăstirea Ocnei, din 28 octombrie 1811, pentru moșia Șărăuți. Om cuprins, căpitanul Vasile s-a însurat cu fata unui răzeș din ținutul Putnei și stabilinduse în podgoriile Odobeștilor, la Pățești, a avut patru băieți și două fete. De la socrul său, Toma Stamat, vecini de moșie cu Vasile Negruț, paharnicul C. Sion, autorul Arbondologiei Moldovei, știa că Vasile încuviințase că doi din fiii săi, Dinu și Gheorghe, să fie crescuți de boierul Constantin Balș Ciuntu, la moșia Trifești, ca ceraci. Dați în grija vătafului de curte, Dinu ar fi rînduit cafegiu, iar Gheorghe sufragiu, pînă ce în cîțiva ani Dinu ajunse la treapta de logofăt de casă. În 1807 Dinu se căsătorește cu Sofia Hermeziu, fiica logofătului Iancu Hermeziu, înzestrată cu moșia Trifeștii-Vechi de lîngă Prut. Acolo s-a născut, după toate ipotezele, în 1808, **Constantin**, unicul fiu al lui Dinu Negruț și al Sofiei Hermeziu, moartă nu peste multă vreme. Dinu n-a depășit treapta de paharnic dobîndită în 1818 sub Scarlat Callimachi și a murit la 19 aprilie 1826 în Iași unde-și cumpărase o casă, în mahalau Calicilor. În testamentul său din 30 ianuarie 1822, logofătul Constantin Balș numise pe paharnicul Dinu și pe serdarul Gheorghe Negruț epitropi ai copiilor săi, pentru că-i purtase toate socotelele și pricinile*

casei, dându-le celui dintâi 3.000, iar celui de al doilea 2.000 de lei. Dinu Negruzzi ar fi fost om cu dragoste de carte, “nu ieșia nici un calendar care să nu-l aibă el întîi, nici o carte bisericească care să n-o cumpere, nici o traducție care să nu pună să i-o prescrie”. Poseda la Iași într-o ladă din coridor, *Vețile sfinților din toată lunile, Moartea lui Avel de Salomon Gessner, în traducerea lui Alecu Belidiman, Numa Pompilie, al doilea crai al Romei, de cavalerul de Florian, în versiunea aceluiași, Patimile și moartea a domnului și întuitorului nostru Is. Hs. , de Klopstock, în traducerea lui Vasile Aaron, istoria lui Arghir și a preafrumoasei Elena, de Ion Barac, Istoria pentru începutul românilor în Dacia, de Petru Maior, Floarea darurilor, Întîmplările războiului franțozilor și întoarcerea lor de la Moscova, tradusă din germană de Alexie Lazaru (Buda, 1814), Talmudul, letopisețul lui Nicolaie Costin, cavalerii lebedei (Les chevaliers du Cygne, ou la cour de Charlemagne, 1745, de M me de Genlis), Înconjurarea cetății Roșela (Le siege de la Rochella ou le malheur de la conscience, 1808, de M me de Gelinis), Lontor, tragedie în versuri, tradusă de Alecu Beldiman, Sapor de Regnard, în versiunea aceluiași Matilda (Mathilde ou memories tires de l'histoire des croisades, 1805, de M me Cottin), versiunea Conachi, în manuscris , Manon Lescaut, de abatele Prevost, versiunea Beldiman, Tarlo sau străinii în Elveția, traducere de același, Zelmis și Elvira, Cugetările lui Oxenstiern, noul Erotocrit al lui Dionisie Fotino, la care prenumerasse în 1818 etc.*

Asupra primelor învățături ale lui Constantin Negruzzi avem puține știri. Ar fi învățat grecește cu un dascăl Chiriac și faceza cu emigrantul Rancovitz, plecat apoi în Polonia și deportat de acolo în Siberia. Îngrijorat de faptul că la treisprezece ani nu cunoștea încă cuvintele chirilice, tatăl său voi să-l încredințeze dascălului de limba română Enachi Albotianu de la Seminariul Socola, fost profesor în Suceava

și la Școala Sf. Niculaie din Iași, care uimea la examene cu exemple de întreită scriere aomonimelor.

Jignit de faptul că el, care înțelegea pe gramaticul Herodian, comentatorul prozodiei homerice, și scria franțuzește sous la dictee, era întors la abecedar, elevul luă Istoria pentru începutul românilor în Dacia de Petru Maior și cu bucoavna încredințată de dascăl “în puține ceasuri” învață a citi singur, în așa fel, încît seara putu să facă dovadă tatălui cu un întreg cînt din Moarte lui Avel, tradusă de Belidima și tipărită la Buda în 1818. A trei zi, în urma unui șfat cu colegii, alcătui, pentru dascălul pedant cu nas ca o “proboscidă” care exploata în folosul său dificultatea scrierii cu patruzeci și unu de semne.

În anul 1821, după înfrîngerea eteriștilor la Sculeni, Iașul se pustii. Paharnicul Dinu Negruzzi, care, împreună cu vonicul Mihail Sturza, logofătul Vasile Rosetti, vonnicul N. Dimachi, vornicul Iordache Drăgheci și spătarul Petrache Cazimir, luase în 1817, de la stat, în arendă pe trei ani, otcupul menzihului (întreprinderea poștelor), perdu în timpul răzmeriții toți caii și căruțele. Familia se văzu nevoită să ia drumul pribegiei. Iarna 1821-1822 o petrecu la Șărăuți, dar vara Dinu și fiul său merseră la Chișinău spre a se întîlni cu rude, prieteni, cunoscuți și alți “refugiți” de răul “birbanților” și al “patrihoților”. Din deșert și tăcut cum fusese mai înainte, orașul devenise viu și zgomotos. Plimbările, muzicile, mesele și intrigile amoroase alungau gândurile rele și necazurile.

La Chișinău, în vara anului 1822, cunoscu Negruzzi pe poetul Aleksandr Sergheevici Pușkin, dacă trebuie să credem însemnările sale din Scrisoarea VII. Nu mai mare de 14 ani, întîlnise pe poetul rus de 23 ani cu fes pe cap în grădina publică, însoțit de o „jună înaltă” cu șal negru, Calipso Polihroni.

„Pușkin- scrie Negruzzi- mă iubea, și găsea plăcere a-mi îndrepta greșelele ce făceam vorbind cu el franțuzește.

Cîteodată şedeă și ne asculta oare întregi pe mine și pe Calipso vorbind grecește; apoi începea a-mi recita deodată versuri de a lui, pe care mi le traducea”.

De la Chişinău Negruzeşti s-au întors după lună la Şărăuți, unde au rămas pînă în primăvara anului 1823. Din această epocă datează manuscrisul Zăbăvirile mele din anii 1821, 1822, 1823 la satul Şărăuți, cuprinzînd patru traduceri: Zuma sau descoperire scorţişoarii tămăduitoarei de friguri, adică a binei (Zuma ou la decouverte du quinquina de M me de Genlis); Moraliceşti baractiruri, după Dimitrie Darvari, traducătorul lui Teofrast; Pentru bărbatul cel greu, care luînd o fimei guralivă, să duci să ceri moarte la giudicată, traducere din greceşti; Crispin, rival stăpînă-său, comedie într-un act (Crispin, rival de son maître, 1707, de Lesage, imitată după Mendoza).

La revenirea în Moldova, refugiații casele din Trifeşti și Iași prădate de ieniceri. Argintăria îngropată la Trifeşti dispăruse, la Iași nu era nici urmă de cărți. Casa, prefăcută în grajd, era păzită încă de cîinele Balaban, credincios ca Argos al lui Ulisc. Aici își continuă totuși Constantin, de îndată ce lucrul fi posibil, încercările sale literale, căci o traducere este datată 1823, septembrie 25, în Iași, cînd autorul pretinde că avea 16 ani. E vorba de Memnon, istorioară alcătuită de Volter, iar acum tălmăcită de Negruți. Altă traducere o „idilie”, Satirii, e de la începutul anului 1824, iar Pirostria Elenei poartă data de 7 martie 1824.

La 30 aprilie 1825 Costache Negruzzi era căminar, căci semnează astfel niște versuri de scuză la poemul lui Enache Ganea „Pribejia lui cupidon la pustiu”, copiat în satul Ciumulești.

În același an, la 25 mai, e numit diac, copiist de visterie, funcție în care va rămîne cincisprezece ani. Pe o „Condică a

trebuițelor mele”, din 1826, găsim că cheltuiurile de îngropare a tatălui său s-au ridicat la suma de 1765 lei, 60, iar pe altă Condică a supravegherii supușilor străini, încredințată lui de visterie la 20 noiembrie 1827, aflăm niște versuri despre Deșteptarea șlicului, cu comica dispută între zei a unui ișlic, bun de caic pentru Neptun, foi pentru Vulcan, scut pentru Marte sau, după părerea comunicată de Junona la urechea lui Jupiter, vas de întrebuințat noaptea.

Din primul număr al ziarului „Albina românească” aflăm că Negruzzi figurează printre binevoitorii prenumerați „din carii o seamă au dat și deosebit ajutor”. O scrisoare a lui către Barbul Slătineanu, datată iunie 1829, face aluzii la o petrecere din Galați, unde pentru persoana din dosul unei perdele trandafirii era să-și jertvească starea și cinstea. Împuternicea totodată pe Slătineanu să apuce pe un anume Scufă de suma de 850 lei cu dobânda lor, „care este cât și capetele”, datorie amânată de mai mulți ani.

Ca financiar, Negruzzi nu se dădea în lături de la speculații bănești. În 1832 împrumută lui Ivan Timofeev, colonel al regimentului „Minsc”, suma de 500 de ruble în asigurațiune, ipotecându-i un rob, pe Nichita Filatov din Tula, vândut în 1826 de soția unui ștab căpitan. Arendă secretarului de colegiu Niculaie Stepanovschi satul Șărăuții, rămas în proprietatea sa. Din nefericire avea și el necazuri, mai ales din cauza afacerii tatălui său din 1817 cu oțcupul menzilor. Societatea arendașilor fiind ruinată, statul obliga pe gestionar, Dinu Negruzzi, la plata integrală a datoriilor, apoi datoriile fură împărțite pe concesionari și în 1831 Constantin Negruzzi achită partea sa în sumă de 11.716 piaștri. Puțin după aceea, deoarece datoria totală era de 122.540 de piaștri, iar Mihail Sturza, devenit în aprilie 1834 domnitor, nu voia să audă de ea, o nouă hotărâre a divanului obligă pe Negruzzi singur la plata întregii datorii.

Activitatea literară

Activitatea literară al lui Costache Negruzzi poate fi împărțită în trei perioade.

În perioada începuturilor, de la 13-29 ani (1821-1837), se manifestă îndeosebi ca traducător din autori clasici, precum La Fontaine, Voltaire, Lesage, Marmontei, M me de Genlis, Florian, Grecourd, D'Erbigny, Pesselier, D. Darvari, mai mult în scopul deprinderii de a scrie, fără intenția publicării. Tot exercițiu trebuie socotite versurile originale din 1827, „Femeia când e sfădită cu al său amorizai și „Deșteptare șlicului”, versuri ale unui tânăr de 19 ani, nu lipsit de însușiri umoristice și de o anume lesniciune prozodică.

În perioada maturității, pe care o fixăm între 29 și 36 de ani (1837-1844), Negruzzi colaborează la principalele reviste ale vremii (Curierul de ambe- sexe, Albina și Alăuta românească, Dacia literară, Foaia pentru minte, inimă și literatură, Propășire etc.) și dă cele mai importante scrieri din cele patru cicluri ale volumului „Păcatele tinerețelor”, adică așa numitele „Amintiri de junețe”, „Fragmente istorice”, „Negbină și pălămidă”, „Negru pe Alb”. După „Aprodul Purice” (1837) urmează nuvela sentimentală „Zoe”, schița turistică „Primblare”, anecdota „Rețetă”, portretul „Un poet necunoscut”, schița „Calipso” etc.

În perioada a treia, în fine, de la 36 la 49 de ani, activitatea lui Negruzzi devine sporadică, redusă la câteva scrisori și încercări dramatice de imitație, unele publicate în „România literară” a lui Alecsandri, putînd fi încheiată în 1857, o dată cu apariția volumului „Păcatele tinereții”.